

ANDRZEJ PYDYN

Gerard Wilke – jeden z twórców archeologii podwodnej
w Polsce, badacz podwodnego dziedzictwa Ostrowa Lednickiego

Gerard Wilke – one of the originators of underwater
archaeology in Poland, a researcher of underwater heritage
of Ostrów Lednicki

Gerard Wilke urodził się 13 marca 1941 roku w Bydgoszczy. Studia archeologiczne zakończone tytułem magistra zrealizował w Poznaniu. Następnie związał się z ośrodkiem toruńskim, gdzie w połowie lat 70. XX wieku obronił, pod opieką prof. Żurowskiego, rozprawę doktorską zatytułowaną *Osadnictwo północnej części Pojezierza Krajeńskiego od VII do X wieku*. W tym samym czasie realizował obowiązki naukowe i dydaktyczne w Instytucie Archeologii i Etnografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (ryc. 1).

W pierwszej połowie lat 70. XX wieku Gerard Wilke wraz Andrzejem Kołą rozwinęli zainteresowania badawcze związane z archeologią podwodną. Położyli tym samym podwaliny do powstania toruńskiego ośrodka archeologii podwodnej, który należy do wiodących w Polsce. Znalazło to odzwierciedlenie w działaniach weryfikacyjnych na takich stanowiskach, jak: Łąkorek, Kopernica, Bachotek, Mogilno, Nowy Jasieniec i Izdebnó. Początkowo badania te realizowano we współpracy z Klubem Nurkowym „Tryton” z Bydgoszczy. Połowa lat 70. XX wieku to czas rozwoju współpracy z Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku przy takich projektach, jak „Miedziowiec” i „Solen”. W drugiej połowie tej dekady badania podwodne zostały zintensyfikowane, czego przejawem może być wieloletni projekt badawczy na wczesnośredniowiecznej przeprawie mostowej na jeziorze Bobięcino koło Miastka (1976-1983).

Rok 1982 otworzył nowy przedział zainteresowań badawczych Gerarda Wilke i całego toruńskiego ośrodka archeologii podwodnej, to wtedy bowiem podjęto współpracę z Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy i rozpoczęto badania jeziora Lednica, które trwają do dzisiaj (ryc. 2). Ich rezultatem są analizy przepraw mostowych, liczne łodzie jednopienne, ogromna kolekcja uzbrojenia wczesno-

Ryc. 1. Gerard Wilke, lata 70. XX wieku. Ze zbiorów Centrum Archeologii Podwodnej UMK w Toruniu

FIG. 1. Gerard Wilke, 70s of the 20thc. From the collection of the Centre for Underwater Archaeology NCU in Torun

Ryc. 2. Gerard Wilke (z toporem) i Andrzej Kola w czasie badań podwodnych prowadzonych w jeziorze Lednica (Rybitwy stan. 3) w 1982 roku. Ze zbiorów Archiwum Naukowego MPP na Lednicy, zespół 2, sygn. 676, k. 11

FIG. 2. Gerard Wilke (with a hatchet) and Andrzej Kola during underwater research conducted in lake Lednica (Rybitwy site 3) in 1982. From the collection of the Archive of the Museum of the First Piasts at Lednica, group 2, sign. 676, k. 11

średniowiecznego oraz innych zabytków archeologicznych. Odkrycia te znalazły odbicie w licznych publikacjach naukowych, a wody jeziora Lednica stały się miejscem szkolenia pokoleń polskich archeologów podwodnych i miejscem spotkań badaczy z różnych części Europy.

Współpraca międzynarodowa, w którą zaangażowany był Gerard Wilke, rozwijała się już od przełomu lat 70. i 80. XX wieku, to wtedy właśnie we współpracy z Muzeum Archeologicznym w Warnie (Bułgaria) prowadzono badania podwodne antycznego portu w Szabli na Morzu Czarnym (1979-1980). W 1986 roku, na zaproszenie Muzeum Morskiego w Perth (Australia), Gerard Wilke uczestniczył w badaniach XVII-wiecznego wraku przy wyspie Koch-Si-Chang w Zatoce Syjamskiej w Tajlandii. W latach 80. XX wieku na zaproszenie prof. George'a Bassa brał również udział w badaniach cennego wraku Yassi Ada u wybrzeży Turcji.

W latach 80. XX wieku Gerard Wilke rozwinął także zainteresowania prądziejowymi osiedlami nawodnymi z rejonu Mazur i Warmii. Przeprowadził kilka prospekcji i rozpoczął systematyczne badania lądowe i podwodne na tzw. stanowisku rusztowym kultury kurhanów zachodniobałtyjskich w Mołtajnach.

W roku 1987 Gerard Wilke postanowił wyjechać na stałe z rodziną do Niemiec i osiadł w Kilonii. Nie zerwał jednak kontaktów z archeologią podwodną, uczestniczył i wspierał badania na Ostrowie Lednickim oraz zorganizował wspólne polsko-niemieckie badania na jeziorze Plön (1995-1997, 2002). Równocześnie brał czynnie udział w życiu naukowym, publikując szereg artykułów.

Gerardzie – biorąc pod uwagę Twój obszerny artykuł, który właśnie ukazuje się w obecnym tomie „Studiów Lednickich”, oraz mając na względzie zbliżające się 80. urodziny, w imieniu Twoich przyjaciół, znajomych, współpracowników i uczniów pragnę podziękować Ci za Twój wkład w rozwój archeologii podwodnej i badań na Ostrowie Lednickim i życzyć wielu interesujących lat w zdrowiu i doskonałym samopoczuciu.

dr hab. Andrzej Pydyn, prof. UMK
 Uniwersytet Mikołaja Kopernika
 Centrum Archeologii Podwodnej
 Szosa Bydgoska 44/48
 87-100 Toruń
 e-mail: pydyn@umk.pl

 <https://orcid.org/0000-0001-9478-9863>